

FAMILISTIK KOMPETENTLIK MAZMUNINING ASOSIY TAHLILI

Azizova feruza orifjon qizi

Nizomiy nomidagi toshkent davlat pedagogika universiteti magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqola familistik kompetentlik mazmunining asosiy tahlilini ochib berishga qaratilgan.*

Kalit So'Zlar: *Familistik kompetentlik, kompetensiya, oilaviy dunyoqarash, oilaviy hayot, oilaparvarlik.*

Annotation: *This article aims to reveal the basic analysis of the content of familistic competence.*

Key Words: *Familistic competence, competence, family outlook, family life, family care.*

Pedagogikaoliy ta'lim muassasalari talabalarining oilaviy madaniyatini shaxsning tizimli tarbiyasi sifatida shakllantirish jarayonini nazariy asoslash. Talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash jaraeni bizdan ushbu ta'limning batafsil tavsifini talab qiladi. Uning asosiy komponentlarini tanlash turli sabablarga ko'ra yuzaga kelishi mumkin. Familistik madaniyat hodisasini nafaqat uning tarkibiy qismlari, balki funksional tomonlari nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqishga, ya'ni bir vaqtning o'zida statikani hisobga olishga imkon beradigan faoliyat yondashuvi biz uchun eng maqbuldir. Tizimli yondashuvdan foydalanib, biz tarkibiy va funksional jihatlarni alohida ajratib ko'rsatamiz va ularning yaqin o'zaro ta'sirini o'rnatamiz, bu esa ushbu tizimning yaxlitligi va dinamikasini ta'minlaydi.

Talabaning oila madaniyatining shartlari pedagogic faoliyat mazmunining ko'p qirraliligini, uni amalga oshirish shakllariga bo'lgan ehtiyojni ta'kidlaydi. Binobarin, funksiyalar familistik madaniyatni shakllantirish jarayonining mazmuni bo'lib, ularni tanlash uning protsessual tomonini ochib beradi.

Bundan tashqari, tizimli ta'lim sifatida oila madaniyati ikkita komponentni o'z ichiga oladi: talabaning oilaviy hayot sub'ekti sifatida shaxsiy tayyorgarligi va kelajakdagi talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashga kasbiy pedagogik tayyorgarlik. Ushbu xususiyatlarni hisobga olgan holda biz talabalarining oilaviy madaniyatining quyidagi asosiy funksional tarkibiy qismlarini aniqladik: ijtimoiy, kasbiy-pedagogik, psixologik-pedagogik va shaxsni o'zgartirish.

Ijtimoiy component oila hayotining sub'ekti sifatida talabaning familistik madaniyatini shakllantirish jihatini aks ettiradi (boshqa odamlarni oilaviy hayotga tayyorlash uchun kelajakdagi o'qituvchining o'zi oila va nikohga tayyor bo'lishi kerak). Bunda biz sub'ektni ongli faoliyat tashuvchisi sifatida tushunamiz, u tashqi va ichki dunyoni ideal va sub'ekt-amaliy faoliyatda idrok etuvchi va o'zgartiruvchi (S.L.Rubinshteyn, B.G. Ananiev). I.A.ning so'zlariga ko'ra. Kolesnikova va E.V.

Titovaning fikriga ko'ra, sub'ekt "faolshaxs" sifatida o'z faoliyati uchun asoslarni tanlashda mustaqildir, bu uning ma'nolari, qadriyatlari, ehtiyojlari [4.b 29].

Psixologik-pedagogik komponent oilani har tomonlama va maqsadli o'rganish masalalarida bo'lajak o'qituvchining kompetensiyasini shakllantirishni, uni o'rganishning turli usullari va texnologiyalariga ega bo'lishini ta'minlaydi, uning mohiyatiga chuqurroq kirib borishga imkon beradi. Masala uning o'ziga xosligini ko'rish, munosabatlar va xulq-atvor motivlarini tushunish, ularni o'z vaqtida to'g'rilash, oila tarbiyasi jarayonida har bir a'zoga oila institutining barcha ijtimoiy munosabatlar bilan bog'lanishini ta'minlashga insonparvarlik nuqtai nazaridan yondashishni bilish. Muassasalar (shu jumladan ta'lim muassasalari), shuningdek, o'qituvchining talabani oilasi bilan o'zaro munosabatlari kabi jarayonlarga qaratilgan.

Kasbiy-pedagogik komponent bo'lajak o'qituvchining talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash bo'yicha kasbiy faoliyatini aks ettiradi, uning tuzilishi quyidagi funksiyalarni (komponentlarni) o'z ichiga oladi:

gnostik (o'qituvchining oilaviy madaniyatini shakllantirish tizimi faoliyatining barcha jihatlari haqida ma'lumot olish);

dizayn (maqsad va vazifalarni shakllantirish, talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash rejalari va dasturlarini yaratish);

konstruktiv (talabalar yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda kelgusi o'quv faoliyatini modellashtirish);

tashkiliy (o'qituvchining oilaviy hayotga ta'sir qilish ob'ektini tayyorlash bo'yicha rejalashtirilgan reja yoki dasturni amalga oshirish bo'yicha haqiqiy faoliyati);

tadqiqot (oilaviy madaniyat mavzusidan oilaviy muammolarga ilmiy yondashuvni talab qiladi);

kommunikativ (o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi zarur munosabatlar va aloqalarni ta'minlaydigan tartiblarni o'z ichiga oladi). Kommunikativ funksiyaning mazmunini chuqur o'rganish uni insonning ichki dunyosiga kirishi bilan bog'liq bo'lgan o'zaro bog'liq perseptual, aslida kommunikativ (pedagogik jihatdan maqsadga muvofiq munosabatlarni o'rnatishga qaratilgan) va kommunikativ-operatsion funksiyalar orqali aniqlashga imkon beradi. Pedagogik jihozlardan faol foydalanish;

insonparvarlik (talaba shaxsiga insonparvarlik munosabatini, uning huquq va erkinliklarini hurmat qilishni, yosh shaxsning o'zi bo'lish pozitsiyasi va huquqini, zarur fazilatlarni zo'ravonliksiz shakllantirishni va boshqalarni aks ettiradi);

ta'lim (o'qituvchining talabalarni oilaviy hayotga tayyorlash bilan bog'liq ta'lim faoliyati sohasini aks ettiradi);

safarbarlik (bilim va oilaviy hayot tajribasini dolzarblashtirish, kognitiv mustaqillik va ijodiy faollikni shakllantirish, umumiy tajriba muhitini yaratish, hissiy-ishonchli munosabatlar va boshqalar).

Shaxsni o'zgartiruvchi komponent quyidagi funksiyalarni o'z ichiga oladi:

rivojlantiruvchi (ta'lim, tarbiya va rivojlanishning birligini aks ettiradi, o'qituvchi faoliyatining idrok, aqliy, hissiy, irodaviy va boshqa tarkibiy qismlarini boshqarishni ta'minlaydi);

madaniy va ijodiy (pedagogik jarayonni tashkil etishda madaniy an'analar, o'ziga xosliklarni hisobga olgan holda ijodiy yondashuv, shuningdek, kelajakdagi oila boshlig'i va oila o'qituvchisi sifatida o'zini takomillashtirish istagi bilan bog'liq);

axborot (gnoseologik, kommunikativ va boshqa tarkibiy qismlarning ishlashi uchun asos bo'lib xizmat qiladi, chunki u axborot oqimida erkin harakatlanish qobiliyatini aks ettiradi). [1.b 76].

Talabaning oilaviy madaniyatining motivatsion-qiymatli tarkibiy qismi o'qituvchi shaxsining kasbiy va oilaviy-qadriyat yo'nalishlarini o'zichiga oladi, bu uning bir tomondan, oilaviy hayotga, ikkinchi tomondan, talabalarni tayyorlashda kasbiy pedagogik faoliyatga munosabatini belgilaydi. Munosabatlar konsepsiyasiga muvofiq V.N. Myasishcheva N.N. Nikitina, biz qiymat yo'nalishlarini ob'ektiv voqelikning turli tomonlariga shaxsning tanlab munosabati sifatida ko'rib chiqamiz [1.b85].

Xulosa qilib aytganda, talabaning qadriyat yo'nalishini shakllantirish ikki yo'nalishda amalga oshirilishi kerak:

Oilaga, uning sub'ektlariga, oila hayotining turli jabhalariga ijtimoiy ijobiy, qadriyat-semantik munosabatni shakllantirish, bu esa o'qituvchining o'zini hayotning ushbu sohasining sub'ekti sifatida shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Talabalarni oilaviy hayotga tayyorlashda pedagogik faoliyatga qadriyat munosabatini shakllantirish (kasbiy faoliyatning ushbu sohasiga, talabalarga oilashunoslik asoslarini o'zlashtirish jarayonida o'zaro ta'sir sub'ekti sifatida, o'z-o'ziga - sub'ekt va tashuvchi sifatida). [2.b47].

Shunga asoslanib, motivatsion-qiymat komponenti quyidagilar bilan tavsiflanadi:

Oilaga nisbatan qadriyat yo'nalishlarini shakllantirish (oilani qimmatli ijtimoiy institut sifatida anglash, oila ichidagi munosabatlarning ahamiyatini tushunish, oilaviy hayot qadriyatlarini shaxsiy tushunish);

Oilaviy tarbiya muammolariga, familiya sohasida o'z-o'zini tarbiyalashga qiziqish mavjudligi;

bo'lajak o'qituvchi ongida ijtimoiy buyurtmani bajarish zarurligini aks ettirish - yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash, shuningdek, ta'lim samaradorligini oshirish va yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash uchun talabalarning oilalari bilan o'zaro hamkorlik qilish zaruratidir. .

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Аллахвердиева, Д.Т. Опыт применения тестов для дидактической экспертизы обучения в вузе / Д.Т.Аллахвердиева // Высшее образование в России. - 1993. -№3. - С.40-42.

2. Бабанский, Ю.К. Педагогика: Учебн. пособие для студентов пед. ин-тов / Ю.К. Бабанский, В.А. Сластенин, Н.А.Сорокин и др.; Под ред. Ю.К. Бабанского. - 2-йе изд. - М., Просвещение, 1988. - 479 с.
3. Беспалко, В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалко. - М.: Педагогика, 1999. - 192 с.
4. Бестужев-Лада, И.В. Ступени к семейному счастью / И.В. Бестужев-Лада-М.: Мысл, 1988. -301 с.